

уваги дослідження російських методистів Л.В.Желтовської та К.М.Соколової, які зробили спробу класифікувати каліграфічні вправи та сформулювати принципи побудови завдань, спрямованих на удосконалення почерку учнів 3-4 класів (вправи на дотримання однакової висоти букв, нахилу та паралельності, відпрацювання правильного письма форм окремих букв, складних випадків їх з'єднань тощо).

На заняттях із каліграфії майбутній учитель повинен не тільки засвоїти правила письма всіх літер алфавіту, а й оволодіти методами та прийомами побудови і проведення вправ, спрямованих на удосконалення набутих учнями навичок, попередження можливих графічних помилок, виправлення індивідуальних недоліків почерку дітей.

Зміст робочої програми з каліграфії, на нашу думку, слід доповнити наступними питаннями: підготовчі вправи та їх роль у навчанні письма; завдання уроків каліграфії в 2 класі; принципи побудови зошитів із друкованою основою; структура уроку каліграфії в другому класі; особливості письма в зошитах в одну лінійку; принципи побудови і класифікація каліграфічних вправ, спрямованих на формування почерку учнів 3-4 класів (вправи на дотримання однакової висоти букв, нахилу та паралельності, відпрацювання правильного письма форм окремих букв); каліграфічні хвилинки, можливості інтегрування у їх проведенні каліграфічного та мовного матеріалу, методика побудови.

Перспективу підготовки майбутніх учителів щодо викладання каліграфії вбачаємо в проведенні інтегрованих занять із методикою викладання української мови в початкових класах, а також в озброєнні студентів діагностичними та корекційними методиками виявлення рівня засвоєння учнями програмних завдань із навчання каліграфії, в уведенні спецкурсу, присвяченого методиці навчання каліграфії дітей, які пишуть лівою рукою.

Отже, оволодіння методикою викладання каліграфії та самою каліграфією, вміння каліграфічно писати в зошиті та на класній дошці, упевнено знати звукову сторону мови, способи позначення звуків на письмі, вміти коментувати написання букв та їх поєднань, користуватися всіма видами та прийомами письма, знаходити графічні помилки у своєму письмі та в письмі своїх однокурсників є одним із найголовніших завдань каліграфії, що покликане формувати майбутнього вчителя початкових класів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Каліграфія. Програма з каліграфії та методичні рекомендації до неї для студентів педагогічних інститутів спеціальності "Початкове навчання" /Укл. В.А.Трунова. – К.: ІСДО, 1996. – 40 с.
2. Кирей І.Ф., Трунова В.А. Методика викладання каліграфії в початковій школі. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.
3. Кирей І.Ф. Методика сприяння успішності з каліграфічного письма //Поч.шк. – 1989. – №11.
4. Прищепа К.С. Навчання каліграфічного письма //Поч.шк. –1985. – №5.
5. Сарапулова Є.Г. Нетрадиційний підхід до розв'язання проблеми красивого і грамотного письма //Поч.шк. – 1994. – №11.
6. Скрипченко Н.Ф., Вашуленко М.С. Буквар: Підручник для 1 класу. – К.: Освіта, 1001 – 143 с.
7. Трунова В.А. Вчимося правильно писати: Навчально-наочний посібник. – СМІЛ: Київ-Ізмаїл, 2002. – 120 с.
8. Хорошковська О.Н. У світі чарівних букв: Буквар для шкіл з українською мовою навчання. – К.: Освіта, 1997 – 143 с.

УДК 378

Н.Г. Тіхонова

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО СПІЛЬНОЇ РОБОТИ З БАТЬКАМИ УЧНІВ ІЗ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті порушено питання підготовки студентів до спільної роботи вчителя з батьками учнів початкових класів із екологічного виховання.

The article views the question of pupils' preparation to joint work of a teacher with the parents of elementary school's pupils in ecological education.

В умовах становлення національної школи важливим є формування педагогічного професіоналізму майбутніх вчителів. На сьогодні **актуальність проблеми** пояснюється тим, що вона виявилася на перетині багатьох загальнонаукових, соціально-культурних і морально-етичних процесів. Державні національні документи з питань сучасної освітньої політики в Україні оцінюють освіту як важливий засіб забезпечення здоров'я нації та екологічної безпеки. Необхідність виховання екологічної культури як складника загальної культури особистості зафіксовано в Державній національній програмі “Освіта” (“Україна XXI століття”), у Концепції національного виховання та інших державних документах.

Сучасний етап розвитку суспільства спонукає до вирішення проблем не тільки соціально-економічного та політичного характеру, а й якісного ставлення людей до природи, корінних змін у системі екологічного виховання підростаючого покоління. Виникає необхідність нового підходу в навчально-виховному процесі школи з метою залучення учителем до цієї роботи батьків учнів.

Мета статті полягає у розкритті форм та методів формування спільної роботи учителя й батьків учнів із екологічного виховання та впровадження їх у навчально-виховний процес студентів психолого-педагогічного факультету.

Майстерність педагога визначається насамперед його умінням володіти навчально-виховною ситуацією в аспекті “батьки – дитина – вчитель”. Саме тому Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”) розглядає одним із найбільш пріоритетних напрямів виховання “організацію родинного виховання та освіти як важливу ланку виховного процесу і забезпечення педагогічного всеобучу батьків” [3: 12].

Загалом, питання співпраці вчителів і батьків досліджувалося багатьма педагогами. Зокрема, у дослідженнях Л. М. Назаренко така взаємодія представлена родинно-виховним простором, який розкривається як фактор соціального становлення дитини. Автор підкреслює, що вплив родинного виховання в окремих випадках є сильнішим за цілеспрямований виховний процес школи [4: 1]. Цілком зрозумілим є те, що майбутні вчителі повинні навчитися безпосередньо співпрацювати з батьками своїх вихованців. Це у свою чергу позитивно вплине на формування особистості молодшого школяра.

Слід зазначити, що велика відповідальність за виховання дітей у суспільстві вимагає вдосконалення педагогічної освіченості батьків. У науковій праці І. В. Дубінець, наголошується на тому, що педагогічна просвіта батьків належить до актуальних освітянських історико-педагогічних проблем. Обґрунтовуючи доцільність педагогічної просвіти батьків на сторінках вітчизняних журналів другої половини XIX ст., автор подала пропозиції щодо визначення її характеру і змісту. Найбільш поширеним напрямом реалізації педагогічної просвіти батьків, як свідчать результати проведеного дослідження, було опублікування інформації, відомостей теоретико-практичного характеру переважно психолого-психологічного спрямування (статті-твори, статті-наукові роздуми, статті-спогади, статті-щоденники, статті-обмін думками, перекладні статті тощо), а також конкретних методичних розробок для батьків [1: 8].

Справді, у навчально-виховному середовищі, орієнтованому на розвиток особистості, необхідно передбачати інтереси батьків у досягненні спільної мети сім'ї й школи. Здебільшого батьки учнів ставляться з великим інтересом до всього, що відбувається у класі та школі, до тієї роботи, яка проводиться з дітьми повсякденно, про що повинні пам'ятати майбутні педагоги.

Варто зазначити, що підготовка майбутніх учителів початкових класів передбачає вивчення навчальних дисциплін, програмовий зміст яких визначає пріоритетні напрями спільної роботи вчителя та батьків.

У зв'язку з цим виявляється важливим аналіз змісту екологічної підготовки майбутнього учителя початкових класів на психолого-педагогічному факультеті. Центральне місце належить навчальній роботі, яка регламентується навчальними планами й програмами і передбачає вивчення навчальних дисциплін, проведення польової та педагогічних практик. Навчальні дисципліни, які пропонуються до засвоєння можна диференціювати таким чином:

По-перше, дисципліни, предметом вивчення яких є людина і природа (“Основи природознавства”, “Людина і світ” з методикою викладання”, “Методика викладання природознавства”, “Анатомія, фізіологія та патологія дітей з основами генетики”, “Актуальні проблеми викладання природознавства”, “Основи екології”, “Основи психогігієни” та ін.). Названі дисципліни відіграють важливу роль у формуванні екологічної культури студентів, оскільки розкривають закони життя на планеті, формують розуміння фізичного та духовного здоров'я людини і природні фактори його збереження.

По-друге, дисципліни суспільного та психолого-педагогічного циклів, завдання яких – вивчати взаємозв'язок суспільства і природи на різних етапах еволюційного процесу, соціального становлення людини (“Основи соціалізації особистості”, “Соціальна педагогіка”, “Теорія та історія соціального виховання”, “Соціальна робота у сфері дозвілля” та ін.).

По-третє, дисципліни математичного циклу, що створюють умови для розвитку у студентів умінь кількісно оцінювати стан природних об'єктів і явищ, позитивних та негативних наслідків діяльності людини у природному і соціальному оточенні. Тестові завдання дають змогу розкривати питання про навколишнє середовище, охорону природи, раціональне використання її багатства.

По-четверте, предмети гуманітарно-естетичного циклу (“Дитяча література”, “Образотворче мистецтво з методикою викладання”, “Основи етики і естетики”, “Етика та психологія сімейного життя”, “Основи сценічного та екранного мистецтва” та ін.), які сприяють розвитку ціннісних орієнтацій, естетичних і моральних якостей виявлення творчості і ставлення до навколишнього середовища.

Формування у майбутніх учителів початкових класів здатності свідомо використовувати знання з екології (науки), екологічної етики та власні вміння і досвід при виконанні конкретних дій, відчуття відповідальності за свої вчинки стосовно природи є важливим завданням підготовки фахівців, що дозволить у майбутньому формувати екологічні знання молодших школярів. З іншого боку, на це впливає такий компонент мікросоціуму, як сім'я. Екологічне виховання дітей у сім'ї передбачає:

- усвідомлення дитиною себе як частини природи, що є основою життя;
- формування відчуття відповідальності за природу як національну, вселюдську цінність, основу життя на Землі;
- оволодіння знаннями, практичними вміннями й навичками раціонального природокористування та розвитку здібностей оцінювати стан навколишнього середовища й передбачати наслідки своїх дій;
- оволодіння дітьми знаннями про природу свого краю, залучення їх до активної екологічної діяльності, виховання дбайливого ставлення до природних багатств України;
- тісний зв'язок із традиційним народним вихованням любові до природи, опора на педагогіку народного календаря, де всі пори року, кожна дата, свята, тісно пов'язані з природою рідного краю, з природою самої людини;
- розвиток у дітей потреби в спілкуванні з природою, її благодатному впливу і прагненням до пізнання навколишньої природи в єдності з морально-етичними переживаннями;
- нетерпиме ставлення до тих, хто завдає шкоди природі [5: 36].

Як відомо, загальноосвітня школа теж покликана виховувати у школярів любов до рідної природи, охорони навколишнього середовища. Ефективність такої освіти залежить передовсім від дотримання продуманої цілеспрямованої комплексної системи у її здійсненні. Слід зазначити, що учнів, а також їхніх батьків, доцільно ознайомлювати з усіма основними

аспектами охорони природи: природничонауковим, ідеологічним, економічним, юридичним, оздоровчо-гігієнічним, морально-етичним і науково-пізнавальним. Саме такий підхід є педагогічно мотивованим при підготовці майбутніх учителів до навчально-методичної роботи в школі.

Майбутньому педагогу необхідно усвідомити, що для формування в учнів пізнавальних інтересів з питань екологічного характеру потрібна додаткова інформація, яка містить нове й цікаве порівняно з програмовим матеріалом або відрізняється іншим підходом до вивчення, особливою формою викладу.

Спільна робота учителя початкових класів з батьками учнів – це насамперед скоординована діяльність, яка здійснюється у таких напрямках:

- під час проведення екскурсій;
- у процесі роботи гуртків;
- при виконанні суспільно-корисної праці;
- під час масових заходів;
- у процесі виконання домашньої й самостійної робіт.

Поєднуючи індивідуальну, групову та масову форми діяльності, майбутні вчителі повинні вміти проводити разом з батьками диспути, конференції, конкурси, змагання, вечори.

Зокрема, вчитель початкових класів Г. С. Дудчак, подає на розгляд наступну структурну модель роботи з батьками [2: 44].

Педагогічна вітальня	Педагогічний тренінг	Консультації	Анкетування
“Круглий” стіл	Ділові ігри	Групові	Тестування
Усний журнал	Рольові ігри	Індивідуальні	Вікторини
Вечір запитань і відповідей	Дискусії	Клуб знавців	Діагностування
Педагогічний калейдоскоп	Аналіз ситуацій	Прес-конференція	Експрес-опитування
	Мозкова атака		Проектна методика

Успіх екологічного виховання учнів молодшого шкільного віку може досягатися наступним:

- професіоналізмом учителя та його особистісним впливом на вихованців;
- організацією системи різних видів діяльності й взаємодією в аспекті “батьки – дитина – вчитель”.

У роботі з батьками вчитель має прагнути, щоб вони усвідомили власну роль і значення для дітей: батьки – не лише носії знань, а й зразок для наслідування.

Таким чином, питання підготовки студентів до спільної роботи з батьками учнів щодо екологічного виховання є актуальним і залишається відкритим для проведення подальших досліджень у цьому напрямку. Перспективним видається удосконалення роботи зі студентами щодо екологічних знань, розуміння значення екологічного виховання, особистісного впливу на стан навколишнього середовища та їх підготовки до екологічного виховання учнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дубінець І. В. Педагогічна просвіта батьків у вітчизняній періодичній пресі другої половини ХІХ століття: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Луганськ, 2001. – 24 с.
2. Дудчак Г. С. Виховання особистості через створення оптимального середовища // Початкова школа. – 2006. – № 6. – С. 44.
3. Збірник державних документів, що регламентують роботу закладів освіти України. – Кіровоград, 2004. – 186 с.

4. Назаренко Л. М. Родинно-шкільний виховний простір як фактор соціального становлення особистості підлітка: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. – Херсон, 2005. – 17 с.
5. Програма формування педагогічної культури батьків / За редакцією Постового В. Г. – К., 2003. – С. 35–36.
6. Пустовіт Н. Педагогічне значення громадського екологічного руху // Рідна школа. – 2004. – № 7–8. – С. 23–25.

УДК 37.035

О.В. Хмизова

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Публікацію присвячено висвітленню основних напрямів і шляхів формування лідерської позиції у майбутніх вчителів початкових класів як складової їх професійної компетентності.

The article is devoted to the main directions and ways of forming of leader's position of future primary school teachers as a part of their professional competence.

Нова освітня парадигма самореалізації особистості висуває на перший план потребу у вчителів, який, взаємодіючи з дітьми на основі особистісного підходу, створюючи у навчально-виховному процесі партнерські стосунки, надає вихованцям можливості соціально цінного вільного самовизначення і самоствердження.

Необхідною умовою такої взаємодії виступає професійна компетентність педагога, який за специфікою своєї діяльності поєднує виконання функцій лідера і керівника.

Питання лідерської ролі вчителя вивчали А.С.Макаренко, І.П.Іванов, Ю.З.Гільбух, О.В.Киричук, Я.Л.Коломинський, К.Кларк, А.Болдвін, Л.Термен, Д.Кетена. Ми розглядаємо проблему формування лідерської позиції педагога в контексті дослідження виховання лідерської позиції у молодших школярів, зважаючи на важливість самоцінності особистості вчителя в цій виховній технології.

Метою статті є висвітлення основних напрямів і шляхів формування лідерської позиції у майбутніх учителів початкових класів як складової їх професійної компетентності.

Проблеми змісту, структури, вимірювання професійно-педагогічної компетентності розглядалися у дослідженнях Л.І.Божович, Г.С.Костюка, В.О.Сухомлинського, І.Д.Беха, О.Я.Савченко, В.А.Сластьоніна, К. Юр'євої, А.К.Маркової, Н.В.Кузьміної, В.А.Семиченко, І.А.Зимньої, І.А.Зязюна.

Так, К.Юр'єва визначає професійно-педагогічну компетентність як здатність фахівця кваліфіковано й ефективно діяти не тільки в стандартних умовах, але й вирішувати професійні завдання в ситуаціях, які вимагають творчого підходу [10]. За А.Марковою, професійно компетентною є така праця вчителя, в якій на достатньому рівні здійснюється педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, реалізується особистість учителя, який досягає добрих результатів у навчанні і вихованні школярів. Компетентність учителя визначається також співвідношенням у реальній праці професійних знань та умінь з одного боку і професійних якостей, – з іншого [5]. Отже, в професійно-педагогічній компетентності вченими передбачається інтеграція професійних знань, умінь, навичок та професійних особистісних якостей вчителя зі здатністю їх практичного застосування.

І.Зимня характеризує сформовану професійну компетентність як комплекс таких складників: готовність до виявлення компетентності; володіння знаннями змісту компетентності; досвід виявлення компетентності у стандартних і нестандартних ситуаціях;